

Økologisk sauehold frister ikke

Forfatter
Synnøve Aspelund,

Sammendrag

Regjeringen har ambisjoner om at 60% av saueholdet skal være økologisk i 2015. I dag er tallet drøyt 3%. Den labre interessen skyldes dårligere økonomiske utsikter, ustabil regelverk – og til dels feiloppfatninger av hva det innebærer å drive økologisk.

Publisert
2008

Referanse
Sau og Geit nr. 2/2008

Utskriftsdato
14.02.2025 www.fag.nsg.no

Økologisk sauehold frister ikke

Regjeringen har ambisjoner om at 60% av saueholdet skal være økologisk i 2015. I dag er tallet drøyt 3%. Den labre interessen skyldes dårligere økonomiske utsikter, ustabil regelverk – og til dels feiloppfatninger av hva det innebærer å drive økologisk.

- Det må rett og slett bli økonomisk mulig. Slik det er i dag vil svært mange tape penger på å legge om, sier Kjersti

Berge. Hun leder veiledningsprogrammet for økologisk sauehold i Landbrukets Forsøksringer, og er ikke fornøyd med utviklingen de siste årene.

- Til tross for en offensiv fra landbruksmyndighetene, har ikke omleggingstakten økt. Hele det tradisjonelle saueholdet i Norge er preget av at mange gir seg, og det gjør det selvfølgelig enda vanskeligere å få flere til å drive økologisk, sier hun.

Forsøksringen har gjort beregninger som viser hva det vil koste å legge om, med utgangspunkt i en bonde som har

175 vinterføra sauer. I regnestykket tas det høyde for en avlingsnedgang på 30 prosent, som anses å være et realistisk tall ved omlegging til økologisk.

Resultat? Bonden vil sitte igjen med 37.000 kroner *mindre* enn før (se egen boks).

- De første sauebøndene som la om gjorde det av idealistiske grunner, de var pionerer. I dag er situasjonen en annen. Hvis flere skal drive økologisk, sier det seg selv at det må være en økonomisk gevinst - ikke tap - i dette.

Mange utfordringer

Økologisk sauehold krever større areal enn konvensjonelt. De spesifikke kravene til bygninger og bingearreal kan være vanskelig å oppfylle for dem som ikke har noe «plass til overs». Mens den konvensjonelle driften for eksempel krever 0,8 kvadratmeter per sau, krever den økologiske 1,5 kvadratmeter.

- Det burde nesten vært bostøtte for sau her i Norge, humrer Berge - sauene må jo være mye mer inne her enn i andre land, samtidig som byggekostnadene er uvanlig høye. En annen utfordring er å klare å produsere nok grovfôr. En del bønder kvier seg dessuten for å sette seg inn i alt det nye og frykter papirarbeidet som følger med en omlegging. Og ikke minst er mange skeptiske til et skiftende regelverk for økologisk drift.

- Mange bønder blir usikre fordi reglene er ustabile. Et eksempel er da det kom nytt EU-krav om tett liggeareal for sau innomhus. Dette kravet var lite hensiktsmessig her i Norge, hvor forholdene er såpass annerledes enn ellers i Europa. Til slutt fikk Norge en unntaksklausul, men det tok lang tid og i mellomtiden hadde det skapt usikkerhet. Når det plutselig kommer slike pålegg, blir det vanskelig å være økobonde.

Leder for økosauprojektet Kjersti Berge. (Foto: Privat)

Fortsetter side 20.

Hva må til?

Kjersti Berge mener det må kraftige økonomiske virkemidler til for å øke omleggingstakten. I eksemplet med bonden som får et minus på 37.000 kroner ved omlegging, skisserer Forsøksringen tre alternativer for å dekke inn tapet: enten gjennom en merpris per kilo kjøtt, eller gjennom tilskudd per vinterføra sau eller ved mer tilskudd per slaktelam.

- En kombinasjon av disse tre tiltakene vil nok være fornuftig. Et fjerde tiltak er å gi mer tilskudd per dekar. Hvis vi får en økning fra dagens 75 kroner per dekar, vil det virke positivt i og med at økologisk drift er mer arealkrevende, sier Berge. Hun etterlyser dessuten mer forskning.

- Det er behov for mer forskning med praktisk relevans på dette feltet. Det har ikke vært lett for forskningsmiljøene å få penger til forskning på økologisk sauehold, og det er fortsatt en lang vei å gå faglig. Vi trenger mer kunnskap om økologisk grovfôrproduksjon - hvor store avlinger som tas ut og hvorfor noen lykkes bedre enn andre. Kjersti Berge understreker at de fleste utfordringene for økologisk sauehold er de samme som for det konvensjonelle, og begge driftsformer vil derfor nytte godt av mer forskning.

Ikke gjort i en fei

I 2006 startet Landbruksdepartementet det de kaller en «offensiv storsatsing» på økologisk landbruk. Målet er 15 prosent økologisk i 2015. Landbruksministeren har sagt at sau skal være et flaggskip i økosatsingen, og bør derfor opp i 60 prosent i 2015. Ifølge tall fra Statens Landbruksforvaltning var tallet 3,3 prosent ved inngangen til 2007.

- Tiltakene så langt dekker ikke inn avligningsnedgangen. Samtidig er vi på god vei på noen områder, mener Berge, og trekker fram at over tusen bønder har vært på informasjonsmøter rundt om i landet. Av disse har 300 bedt om såkalt gratis førsteråd, altså at en rådgiver har kommet hjem til gården og gitt en gratis vurdering av mulighetene for omlegging.

- Når rammebetingelsene eventuelt endres, tror jeg disse som allerede har fått rådgivning vil være blant de første som legger om. Vi skal ikke kimse av langtidseffekten. Det går ikke an å snu på hælen på en sesong, dette er lang-

Eksempel på omlegging til økologisk drift:

En bonde har 175 sauer. 30% avligningsnedgang er et realistisk tall ved omlegging til økologisk. Slik ser regnestykket ut:

	Konvensjonell drift:	Økologisk drift avligningsnedgang: 30%
Antall vinterføra sauer (v.f.s.)	175	123
Kilo kjøtt levert	6.440 kg	4.508 kg
Antall lammeslakt levert	280 stk	196 stk

Endret dekningsbidrag ved

omlegging til økologisk drift: - kr 36 811,-

Mulige tiltak for å dekke inn dagens reduksjon på 36.811 kroner i dekningsbidrag:

(Alle eksemplene kommer i tillegg til dagens tilskuddssatser):

1. Full kompensasjon gjennom tilskudd per vinterføra sau vil kreve:
kr 36.811,- :123 v.f.s. = kr 299,- per v.f.s.
2. Full kompensasjon gjennom tilskudd per slaktelam vil kreve:
kr 36.811,- : 196 slaktelam = kr 188,- per slaktelam
3. Full kompensasjon gjennom merpris på kjøtt:
kr 36.811,- : 4.508 kg kjøtt = kr 8,17 per kg kjøtt

(Kilde: Landbrukets Forsøksringer)

somme prosesser. Å endre driften passer gjerne når en ny generasjon overtar eller når bonden likevel har planer om å investere i et nytt anlegg, sier Berge.

Mangler kunnskap

De mange informasjonsmøtene har avslørt at mange ikke har et helt realistisk bilde av hva det innebærer å drive økologisk. En av rådgiverne oppsummerte det slik etter et møte: «Vi fikk avlivet noen myter. Mer avliving trengs.»

- *Mangler norske sauebønder kunnskap?*

- Det kan du nok godt si. Vi har hatt mange interessante diskusjoner på informasjonsmøtene som tyder på det. Mange tror for eksempel at all bruk av vanlig medisiner og kraftfôr er forbudt, men det stemmer ikke, sier Berge. Mange sauebønder gir uttrykk for at de allerede driver «nesten-økologisk», og at de derfor ikke ser poenget med ekstraarbeidet som må til for å få godkjenningstemplett som «heløkologisk». Men her kommer hensynet til forbrukeren inn – dokumentasjon må til. Berge håper flere sauebønder får øynene opp for at folk i

stadig større grad etterspør økologisk mat og er opptatt av ressursbruk.

- Selv om vi ikke kan påstå at smaken og kvaliteten av økologisk lam er bedre enn vanlig lam, er fokus på ressursbruken gjennom hele året viktig her. Kvaliteten på norsk lam er blitt bedre de siste årene, noe som viser at bøndene har evne til å omstille seg.

Optimist

Kjersti Berge har selv lagt om til økologisk drift og kjent på hvor vanskelig det kan være. Hun er likevel optimist og tror økologisk sauehold vil ha en sentral plass i framtiden – dersom økonomien både for konvensjonelt og økologisk sauehold styrkes.

- Vi skal ikke ha noe A- og B-lag her. Begge driftsformer er viktige, mye er likt og vi er på samme lag. Den gjensidige respekten er viktig. Mye gjenstår, men det vil gi en ekstraprofit til hele saueholdet om den økologiske biten får et løft. Når myndighetene signaliserer 60 % økologisk sauehold og sier de må ta i bruk økonomiske virkemidler for å nå dette, vil vi oppnå resultater.

Av Synnøve Aspelund
saspelund@netcom.no